Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

БЕЛАРУСКІ ЗВОН

Радыкальная часапіс, выходзіць 4 разы ў месяц

Цана асобнага нумару 15 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі
Вільня, Вострабрамская 9.
Прыймо інтэрэсантаў ад 10 да 2 г. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

ПАДПІСКА з дастаўкай да хаты: на 1 год 4 зл. 50, за паўгоду 2 зл. 40, за 3 месяцы 1 зл. 30, за 1 месяц — 50 гр.

Год II. Вільня, 30 верасьня 1932 г. № 27 (52)

Цікаўныя навіны.

Абшарніцкі орган „Слово" надрукаваў у № 238 з 25 верасьня перадавіцу пад загалоўкам *„Бурса ім. Голувкі"*. У гэтай стацьці пяра самага галоўнага рэдактара газэты (ён-жа пасол Сойму з клюбу ББ) знаходзім цэлы рад навін, датыкаючых беларускага жыцьця, якімі лічым сваім абавязкам падзяліцца з нашымі чытачамі.

Першая навіна датычыць нарадзіўшагася пад нейкай нешчасьлівай зоркай *будынку пад беларускую бурсу ў Наваградку.* Як ведама, на будоўлю гэтага дому Сойм высыгнаваў з дзяржаўных сум, у якія плывуць і беларускія грошы з падаткаў, 200,000 злотых, але з іх фактычна было выплачана толькі 70,000. Першую-ж падставу будоўлі прадстаўляла ахвярнасьць беларускага сялянства, якое панавозіла каменьня, прывезла лясныя матэрыялы і дало сваю працу пры плянтаваньні пляцу — разам з вучнямі беларускае гімназіі — і пры іншых работах. Давала сялянства і грошы, хоць з апошнімі справа йшла больш туга. І вось цяпер аказваецца, што — з ініцыятывы тых паноў паслоў з ББ, якія нядаўна абвясьцілі сябе беларусамі,—створаная беларускімі рукамі бурса для *беларускіх* дзяцей мае быць аддана да ўжытку *і польскіх* дзяцей і атрымае імя польскага палітычнага дзеяча Голувкі, ведамага ў нас тым, што ён быў праціўнікам усіх *самастойных* беларускіх нацыянальных пачынаньняў і культурных пляцовак...

Што такой польска-беларускай бурсе даецца імя Голувкі, — ну, гэта зусім зразумелая рэч. Але тое, што „Слово" піша, быццам грошы на бурсу былі сабраны палякамі, а беларусы далі на яе ўсяго „колькі сот злотых", — гэта ўжо зусім няпрыстойная і няслушная рэч. Няўжо-ж заўсёды такі „спрытны" абшарніцкі публіцыст ня мог прыдумаць ніякага апраўданьня пастановы перайначыць *беларускую* бурсу ў *польска-беларускую*?

Другая вестка, якую падае аб нашых справах абшарніцкая газэта, датычыць *беларускае прэсы.* І тут ізноў ня хочацца проста верыць, каб нешта падобнае мог напісаць чалавек, каторы на словах заўсёды так высака стаўляе чэсьць публіцыста. Пан Цат напісаў дасլоўна гэтак:

„... беларуская прэса знаходзіцца цяпер у вельмі благіх руках; „Крыніца" выяўляе такое нейкае дзіўнае адношаньне да некаторых спраў, што сьцягвае на сябе падазрэньне, што той, хто дае на яе грошы, не канешне легітымуецца польскім пашпартам; а „Беларускі Звон" — гэта газэта з крэпка антыпаньствовымі акцэнтамі. На шчасьце, паводле зусім пэўных інфармацыяў ад беларускага грамадзянства, „Беларускі Звон" перастане выходзіць".

Палемізаваць на падобныя тэмы з панамі абшарнікамі лічым бязмэтным: проці яўна злое волі ўсякія аргумэнты— бясьсільныя. Можа „Крыніца", якую „Слово" гэтак сама агідна зачапіла, вынюхіваючы, чым пахнуць яе грошы, захоча даць на гэта адказ. Мы адказваць ня будзем. Але затое мусім адзначыць характэрнае зьявішча: паны абшарнікі і іхнія публіцысты ў апошнія часы гэтак *абнаглелі*, што *крытыку абшарніцтва*, гэтае запраўднае скулы на грамадзкім і дзяржаўным целе Польшчы, абвяшчаюць *„антыпаньствовасьцяй"*.

Вестка аб нашай сьмерці — крыху перадчасная: мы, як бачаць нашы чытачы, яшчэ жывем і паміраць пакульшто ня зьбіраемся. Але на нібы-то беларускую крыніцу паходжаньня гэтае сэнсацыйнае навіны аб „Беларускім Звоне" неасьцярожна паказаў сам пан Цат: ён нядвузначна дае зразумець, што наша газэта мусіць быць зьніштожана, каб... *не перашкаджала новай часопісі ў беларускай мове*, которую мае выдаваць у Баранавічах *урадавы пасольскі клюб ББ...* Вось у чым справа! І—вось яшчэ адна цікаўная навіна.

Што-ж: у тых варунках, у якіх прыходзіцца жыць і працаваць беларускаму грамадзянству, магчымы ўсякія „неспадзяванкі". Але ніякія пагрозы ці то з боку паноў абшарнікаў, ці то з боку камуністаў, ці з яшчэ іншага ніколі ня прымусяць нас зыйсьці з шляху, па якім мы дагэтуль ішлі, ідзем і будзем ісьці, бароначы правы і інтарэсы беларускага народу ў Польшчы, як народу *самастойнага*, маючага *сваю нацыянальную культуру і нацыянальныя ідэалы.*

„Слово" многа салодкіх слоў гаворыць аб *польска-беларускім збліжэньні.* Але колькі-ж у гэтых словах няшчырасьці, колькі ўнутранае ілжы! Мы так сама лічым *абсалютна неабходным* збліжэньне з польскім народам — і ня толькі з польскім, але з усімі тымі народамі, з якімі жывем ці то на аднэй супольнай тэрыторыі, ці ў межах аднае дзяржавы. Але беларусы могуць ісьці на такое збліжэньне толькі *як самастойная, добра з'арганізаваная нацыянальная адзінка*, толькі пад варункам *захаваньня сваей нацыянальнай душы і нацыянальнага абліча.* Усе спробы збліжэньня ў іншых варунках, асабліва калі нацыянальная самастойнасьць беларускага народу будзе папросту *перачырківацца* другой стараной, як гэта робяць паны абшарнікі, — ніколі сваей мэты не дасягнуць і будуць прадстаўляць адну шкодную і небясьпечную *фікцыю*, хоць-бы на гэта і пайшлі выкіненыя за борт беларускага жыцьця адзінкі — п.п. Аляксюкі, Паўлюкевічы, Акіньчыцы ды Валэйшы.

Такую фікцыю якраз і пропагуе абшарніцкая прэса, якая аднача́сна выразна *заклікае дзяржаўную ўлады да здушэньня беларускага нацыянальнага руху*

Перамога Гандзі.

20 верасьня Гандзі распачаў „галодную забастоўку", якая ўсхвалявала блізу ўсю Індыю. „Галадоўка" Гандзі мела мэтай націснуць ня толькі на англійскі ўрад, але і на індускае грамадзянства, ў першую чаргу на вышэйшыя касты Індыі, каб прызналі прынцыпова палітычнае, а насампер чалавечае раўнапраўе парыяў, а так сама і на парыяў, каб адмовіліся ад падсоўванай ім англійскім урадам—у мэтах нацыянальнага расколу ў Індыі—асобнай выбарнай курыі.

Дзіўны гэты мэтад палітычнай барацьбы аказаўся нязвычайна дзейным. Перад усім прыклад Гандзі выклікаў насьледаваньне: як даносяць газэты, ў Індыі такіх „галадамораў" знайшлося больш за 50,000; некаторыя з іх навет паўміралі... Відаць, Гандзі добра ведае свой народ і патрапіў узварушыць яго да глыбіні душы. Аднача́сна правадыры розных нацыянальных, палітычных і ўсякіх іншых арганізацыяў, як вышэйшых кастаў, таксама і парыяў, бясспынна пачалі рабіць нарады і высылаць дэлегатаў да Гандзі, каб за ўсякую цану не дапусьціць да сьмерці Мага'Тмы (Вялікага Духа, ці прарока), якога ўся Індыя шануе, як сьвятога. Справа паразуменьня паміж адвечна варожымі кастамі шпарка пайшла наперад.

Урэшце 24 верасьня ў вастрожнай цэлі Гандзі адбылося здарэньне, якое трэба лічыць новай эрай у гісторыі Індыі: паміж дэлегатамі вышэйшых кастаў Індыі і паўнамочнікам парыяў было падпісана паразуменьне ў справе палітычнай і грамадзкай раўнапраўнасьці парыяў. Паразуменьне прадбачыць 148 мандатаў для парыяў у самаўрадавых правінцыяльных парлямантах (англійскія „дабрадзеі" парыяў давалі ім толькі 71 мейсца). У цэнтральным парляманьце Індыі парыям унутранае паразуменьне забясьпечыла 18 працэнтаў усіх мандатаў, англійскі-ж праект прадбачыў мала больш паловы гэтага. Далей паразуменьне дае парыям поўную свабоду і ўчасьце ў кантролі над усей выбарнай акцыяй. Парыям гарантавана ўчасьце і ў дзяржаўнай адміністрацыі. Паразуменьне мае абавязываць на 10 гадоў, пасьля чаго падлягае перагляду.

Гандзі зацьвярдзіў ды багаславіў паразуменьне, якое назваў **сьвятым і абязываючым, як закон самога Бога.** Безадкладна тэкст паразуменьня быў высланы праз тэлеграф Мак-Дональду—з дадаткам, што ўсякі адклад з боку англійскага ўраду ў зацьверджаньні паразуменьня пагражае сьмерцяй Гандзі, які ўжо ледзь жыве. „Сьмерць сьвятога прарока, казала тэлеграма, выклікала-б неаблічальныя вынікі і няшчасьці для абедзьвюх старонаў"...

Пасьля гэтага больш двух дзён Гандзі быў яшчэ паміж жыцьцём і сьмерцяй. Толькі 26 верасьня Мак-Дональд адказаў, што

ён згаджаецца на ўвядзеньне ўласнага ... ню ляды падставаў унутранага паразуменьня і запрапануе парламанту прыняць гэта.

Такім чынам Гандi — пасьля 149 гадзінаў галадоўкі — перамог і дабіўся свайго.

—·—

Характэрна, што з усіх краёў сьвету найбольшае ўражаньне галадоўка Гандi выклікала ў Амэрыцы. Гандi атрымліваў з Амэрыкі шмат тэлеграмаў з запытаньнямі, радамі, выражэньнямі спачуцьця і спогаду, пратэстамі і т. д. На ўсе выражэньні страху за яго жыцьцё Гандi нязьменна адказываў, што няма для яго вышэйшае радасьці, як верыць і ведаць, што яго цярпеньні, а асабліва яго сьмерць — паслужаць нацыянальнай справе яго бацькаўшчыны, зрабіўшы яе адзінай і непадзельнай духоўна і палітычна, а праз гэта і — незалежнай.

Зацікаўленьне Амэрыкі тлумачылася між іншым, тым, што у Нью-Іорк прыбыў нядаўна адзін з галоўных праваднікоў індускіх незалежнікаў, блізкі супрацоўнік Гандi, Патэль, які разьвіў адразу шырокую прапаганду. Патэль заявіў журналістам, што Англія ў сваім часе ўкрала Індыю, але цяпер змушана будзе ўжо вярнуць зрабаваную краіну праўнаму яе ўласьніку — дасьпеўшаму ўжо да незалежнасьці індускаму народу. „Уся Індыя імкнецца за ўсялякую цану да здабыцьця незалежнасьці, — дадаў ён — і Гандi зьяўляецца адзінай перашкодай, затрымліваючай насьпеўшую ўжо рэвалюцыю ў краі проці англійскае ўлады. Калі англійцы маюць розум, дык пэўне-ж не дапусьцяць, каб Гандi памер з прычыны іх нясумленнай палітыкі, бо — пасьля сьмерці Гандi жыцьцё ўсіх англійцаў у Індыі адразу зробіцца няпэўным"...

Гаспадарчая канфэрэнцыя.

20 верасьня закончылася гаспадарчая канфэрэнцыя ў Стрэзе, якая працавала даўжэйшы час над справай „гармонічнага супрацоўніцтва аграрных (сельска-гаспадарчых) краінаў з краінамі прамысловымі". Першы раз земляробскія краіны, абяднаўшыяся пару год назад з пачыну Польшчы (ведамая Варшаўская канфэрэнцыя), зрабілі спробу выступіць салідарным фронтам і дагаварыцца з краінамі прамысловымі, „як роўныя з роўнымі і вольныя з вольнымі"—эканамічна. Першую спробу аднак-жа ня можна лічыць цалком удалай. Нешта, навет паважнае, было здабыта зямляробскімі краінамі ў справе збыту нябывала станнеўшых прадуктаў сельскай гаспадаркі ў краінах прамысловых. Але, зразумела-ж, прамысловыя краіны, як заўсёды, спрытна выкарысталі сваю фінансавую перавагу над апошнімі — ў сваіх інтарэсах.

На канфэрэнцыі старшынстваваў дэлегат Францыі, дый наагул галоўную, хаця, мо, й нявідную цалкам, ролю адыграла Францыя, якая, як ведама, зьўляецца галоўным крэдытарам і палітычным ахоўцам блізу ўсіх, прымаўшых удзел ў канфэрэнцыі, зямляробскіх дзяржаваў Эўропы (Польшча, Румынія, Югаславія і інш.). Гэтыя аграрныя дзяржавы, перажываючыя страшэнны гаспадарчы крызіс, пэўне мелі згодныя імкненьні дабіцца нейкага мараторыя (прыпыненьня сплаты даўгоў) ці іншай якой палёгкі ад сваіх прамысловых крэдытараў, а ў першую чаргу — ад Францыі. Але Францыя ў сваіх грашовых справах любіць акуратнасьць, дык парыжская прэса аднагалосна хваліць французкую дэлегацыю на канфэрэнцыі за тое, што яна дабілася безумоўнага выкананьня ўсіх грашовых з'абавязаньняў краінамі-даўжнікамі, якім станоўча было загадана „вырачыся ўсялякіх надзеяў на якія-сь палёгкі ці новыя пазыкі, а такжа ўсякіх спробаў даўгавога шантажу (!) у тэй ці іншай форме". Француская прэса асабліва выхваляе старшыню канфэрэнцыі, франц. міп. Бонэ — „за энэргічную абарону інтарэсаў... крэдытараў" зямляробскіх дзяржаваў, ці, карацей: інтарэсаў французскіх банкіраў.

Адзін з французскіх публіцыстаў-фінансістаў, праф. Жэз, піша навет, што „краіны, шукаючыя фінансавай помачы заграніцай (чытай: у Францыі), павінны згадзіцца на вырачэньне часткі сваей дзяржаўнай сувэрэннасьці (поўні незалежнасьці), дзеля таго, што ўсе забясьпечаньні іх пазыкаў, якія яны могуць даць крэдытару, зьяўляюцца наагул недастатачнымі".

Жыцьцё Польшчы.

Разьвязаньне эндэцкае арганізацыі.

Паморскі ваявода Кіртыкліс выдаў загад аб разьвязаньні ў межах гэтага ваяводзтва польскае эндэцкае арганізацыі пад назовам „Obóz Wielkiej Polski".

Арганізацыя гэтая і сваей будовай, разьлічанай на актыўныя выступленьні, і самымі выступленьнямі выклікала з боку дзяржаўных уладаў абвіненьне яе ў антыпаньствовасьці і пагражаньні грамадзкай бясьпечнасьці. Як гаворыцца ў загадзе ваяводы, сябры арганізацыі неаднакротна выступалі самі дый заклікалі іншых да выступленьняў проці загадаў дзяржаўных уладаў, абніжалі павагу гэтых уладаў і законных распараджэньняў ураду, пашыралі ўзаемную ненавісьць ды падбівалі да ўзаемных гвалтаў розныя клясы насяленьня.

Ваявода адгэтуль забараняе належаць да гэнае арганізацыі і далей вясьці яе працу, пагражаючы адміністрацыйнымі і судовымі карамі.

Трэба думаць, што гэты крок выклiча вялікі рух сярод польскіх нацыянал-дэмакратаў і завострыць і без таго варожыя адносіны паміж гэтай партыяй і ўрадавай партыяй ББ.

Бацькі!

Навучайце дзяцей вашых чытаць і пісаць пабеларуску!

Зязюля.

(З народных легендаў).

Ціха шэпча бор старэнькі;
Мох заслаў яго бліскучы,
Па пнёх цягнуцца апенкі,
Пад нагой сакоча сучча.

Бор густы шапоча казкі,
Бор старэнькі, бор зялёны;
Там з травы зірнулі краскі,
І шасьціць бор вечны сонна.

Ціха, ціха так наўкола...
Колькі шышак... ці хто зьліча?
Ша! хтось крыкнуў невясёла,
Хтось Якуба тройчы кліча.

Вось зязюля праляцела
І схавалася ў галіны,
Ў гушчары сасновым села
Каля спуджаных асіны.

Гэта вось яна і кліча
Якуб, Якуб... льецца звонам.
Вецер па вярхолкам сьвішча
Часам сьмехам, часам стогнам...

І каго-ж яна шукае,
Каго-ж кліча гэтак сумна,
Ажно рэха паўтарае
Кліч на ліры гулкаструннай?

Бор стары мне ціхусенька
Сваю песьню-казку звоніць:
— Гэта так было даўненька,
Ужо ніхто таго ня помніць.

Недалёка, там пры рэчцы,
Што да возера ўпадала,
Там, дзе сосны быццам сьвечкі,
Хата старая стаяла.

Тры дачкі, старуха маці
Свае гора гаравалі,
У пахілай нізкай хаце
Век свой ў працы спаганялі.

Маладзейшая дзяўчына
Як вясна была прыгожа;
Стан—як стройная каліна,
Твар—як сьнег з лісточкаў ружы.

Неба яснага блакітам
Вочы цудныя ігралі,
Бровы чорным аксамітам
Іх дугою ахіналі.

Песьня з вуснаў не сходзіла,
І сьпявала звонка, чыста;
Ў песьнях столькі мела сілы,
Сілы маладой, агністай.

Косы золатам зіялі,
Пасплятаныя умела,
І на грудзі ападалі,
Ападалі так нясьмела.

Моцна сёстры зайздравалі
Харастве яе такога —
Зайздрасьць ў сэрцы пахавалі,
Сабралося злосьці многа.

Вось аднойчы яны ў трое
К' возеру пайшлі нараньні;
Месца там было глухое —
Духу людзкага ні званьня.

Пекна так было наўкола,
І чарот шумеў тужліва,
Хваля плюскала вясёла,
Па каменьчыках бурліла.

Калыхалася плынь стальлю,
З ціхім звонам што сь шаптала
І, зьліваючыся з дальлю,
Бераг нізкі абмывала.

Над вадою нахілялі
Стан свой белыя бярозы,
І галіны пасплятаі
Між сабою вербалозы.

Распранул:ся дзяўчаты
І давай сабе купацца,
Пад лазою рассахатай
З сьмехам, з крыкам абліванца.

Брызгі роем адляталі
І сьвяціліся агнямі,
Ўкруг разьбегаліся хвалі,
Расхадзіліся кругамі.

Наігралiся з вадою,
Старшым сёстрам ўжо даволі:
Вось паводдаль пад сасною
Апранаюцца паволі.

А Зязюля (так ўсе звалі
Гэту пекную дзяўчыну)
Паплыла ўздагон за хваляй,
Што ўцякала бяз упынку.

Рукі белыя, як лільлі,
Плыні шарань разразалі,
Хвалі новыя што хвілю
Наганялі, набягалі.

Цалавалі яе цела
З плюсканьнем і гулкім шумам,
Ударанючыся сьмела,
Грудзі песьцілі цалункам.

Адплыла Зязюля з хваляй
Досіць ад берагу далёка,
А тут раптам сёстрам ўпала
Яе вопратка на вока.

Пахавалі ў куст лазовы,
Асаюю зьверху скрылі
І, здусіўшы сьмех нядобры,
Проч пабеглі, пасьпяшылі.

А тым часам з панад ўсходу
Хмары шыбка надхадзілі,
Вецер мчаў, і непагоду
Яго крыльлі прынасілі.

Ухапілася Зязюля,
Паплыла на бераг нізкі.
Шэрань неба ахінула
І маланкаў гралі бліскі.

Каплі дробныя, як сьлёзы,
Карагод свой сталі весьці.
Вось Зязюля да бярозы
Неяк ... ...рэшце.

З украінскага жыцьця.

Разгром „Сельробу-Еднасьці“.

Па загаду Львоўскага ваяводы раніцай 26 верасьня паліцыя на ўсей тэрыторыі ваяводзтва правяла ліквідацыю украінскай радыкальнай партыі „Сельроб-Еднасьць“, абвешчанай міністрам унутраных спраў за нелегальную.

Украінскую арганізацыю, паводле ўрадавага камунікату, абвінавачываюць у тым, што „яна была кіравана і ўтрымлівана камуністычнай арганізацыяй і імкнулася да разбурэньня існуючага дзяржаўнага ладу шляхам рэвалюцыі дый адарваньня часьці тэрыторыі ад Польскае дзяржавы“.

Паліцэйскія органы 26 верасьня зрабілі шмат вобыскаў ды арыштаў у Львове — як сярод сяброў арганізацыі, так і ў рэдакцыях часопісаў гэтае арганізацыі. Апячатаны пасьля вобыскаў рэдакцыі газэтаў: „Сельроб“, „Вікна“, „Сыла“, „Коопэратывны Вісты“, „Нові Шляхы“, „Наша Зэмля“ і коопэратыў „Кныжка“. Агулам арыштаваны 25 асоб.

Зроблены масавыя вобыскі сярод сяброў „Сельроба“ такжа і ў станіславоўскім ды люблінскім ваяводзтвах. Памяшчэньні арганізацыяў і установ апячатаны.

Б. С. С. Р.

Да юбілею Купалы.

Сталінаўская прэса з „Зьвяздой“ на чале ажно пеніцца ад злосьці з прычыны стацей гр. А. Луцкевіча аб Янцы Купале і ягонай ролі ў беларускім адраджэнскім руху. Уся дасюлешняя творчасьць Купалы абвешчана... абмылковай, і поэту прымусілі публічна выракацца таго, у што ён дагэтуль вераў і што пісаў.

Бедны наш пясьняр: перш давялі яго да самагубства фізычнага, а як яно неўдалося, дык прымушаюць зрабіць самагубства маральнае. Бо-ж поэта, які асуджае ўсю сваю творчасьць—усё, што ён пісаў да пачатку „сталінаўскага курсу“, — гэта-ж ужо жывы нябожчык...

У Беларускай Акадэміі Навук.

Барацьба маскоўскага чырвонага нацыяналізму з беларушчынай вядзецца на тэрыторыі БССР ня спыняючыся, ня гледзячы на розныя чуткі аб зьмене сталінаўскага курсу. Пасьля таго, як увесь Койданаўскі раён, ад вякоў чыста беларускі, быў абвешчаны Масквой за „нацыянальна-польскі“, савецкая ўлада ўзялася за Беларускую Акадэмію Навук, аддаючы яе цалком у рукі камуністаў-палякоў. Гэтак, прэзыдэнт Акадэміі, якім быў дагэтуль беларус, выехаў у нейкі лішне даўгі водпуск, і абавязкі яго выпаўняе ведамы польскі камуніст Домбаль, назначаны першым віцэ-прэзыдэнтам Акадэміі.

Вось табе і „новы курс“!

„Інстытут кам-журналістаў“ у Менску.

З Менску наказуюць у „Наше Время“, што пры Менскім Унівэрсытэце арганізаваны новы Інстытут Камуністычных Журналістаў. Дырэктарам інстытуту назначаны нейкі Чыжоў, заступнікам яго — б. камісар Г. П. У. Зярніцкі.

Урачыстасьці ў чэсьць б. беларускіх паслоў.

Польскія газэты наказуюць аб урачыстым прыйме, падрыхтаваным прыбыўшым з Польшчы ў Менск палітычным вязьням, пераважна сябрам рэвалюцыйных беларускіх партыяў і б. паслом польскага Сойму.

Спэцыяльнае сабраньне было арганізована дзеля прывітаньня прыбыўшай з Польшчы камсамолкі Веры Харужай, якая сказала гарачую прамову, заклікаючы польскіх камуністаў не баяцца фашыстаўскіх турмаў. 22 верасьня б. паслы „Грамады“ і „Змаганьня“ адведалі менскія заводы і фабрыкі, дзе зьвярнуліся да работнікаў з гарачымі прамовамі.

З усяго сьвету.

68-мая сэсія Рады Лігі Нацыяў.

24 верасьня распачалася 68-ая сэсія Рады Лігі Нацыяў—пад старшынствам дэлегата Ірляндыі дэ-Валеры (які яшчэ пару гадоў таму амаль ня быў пазбаўлены галавы англійскім катам за „дзяржаўную здраду“)...

Найцяжэйшай для Рады будзе справа справаздачы манчжурскай камісіі Лігі Нацыяў („камісіі Ляйтона“). Як ведама, Японія, каб зацягнуць клапатлівую для яе справу ў Лізе, а тымчасам выкарыстаць час дзеля ваеннай акцыі ў Манчжурыі, зажадала, каб Рада дала ёй 6 тыдняў „для азнаямленьня“ з справаздачай камісіі Ляйтона, даўно ўжо дакладна ведамай японскаму ураду.

Зачыненае паседжаньне й займалася галоўным чынам гэтай справай, ня вырашыўшы яе. Публічнае паседжаньне пачалося выражэньнем жалю з прычыны сьмерці высокага камісара Лігі ў Гданску графа Гравіны. Пасьля папярэдні старшыня далажыў аб кроках Рады ў справе ваеннага канфлікту паміж Болівіяй і Парагваем. Гішпанскі дэлегат, а за ім і іншыя—дамагаліся, каб Ліга больш энэргічна ўзялася за ліквідацыю канфлікту. Але ніякага рашэньня рада ня прыняла. На заканчэньне рада прыняла да ведама і для дакладу Агульнаму Збору Лігі рад справаздачаў у рожных не-палітычных справах — гандлю опіумам, навольніцтва, культурнага супрацоўніцтва, гаспадарчай арганізацыі і д. т. п.

Японія рыхтуецца да выхаду з Лігі Нацыяў.

Японскі пасол у Вашынгтоне (Злуч. Штаты Амер.) заявіў журналістам, што Японія ані на хвіліну ня будзе хістацца, каб выйсьці з складу Лігі, калі яе змусіць да гэтага прыняцьце абразьлівага для яе гонару (!) рапарту „камісіі Ляйтона“, які тэндэнцыйна перакручывае (?) факты.

Сёстраў кліча і шукае
Сваёй вопраткі маркотна.
Рэха толькі паўтарае
Кліч яе і сьпеў грымотаў.

І вось вопратка знайшлася:
Пахавалі яе сёстры
Там, дзе ў куст лаза сплялася
У асацэ калючай, вострай.

Дай Зязюля адзявацца,
А тым часам грае бура,
Хмары ўюцца, хмары ймкнуцца,
Пярувы грымяць панура.

Ажно бачыць: з хваляў пены,
Што на бераг з шумам коцяць,
Такі цудны, такі пекны
Быццам сон, хлапец выходзіць.

Гэта быў князевіч дзіўны,
Што пануе над вадою;
Жаль яму было дзяўчыны:
Ен забраў яе з сабою.

І павёў яе між хваляў
Да сябе ў свае палацы,
Што збудованы з крышталяў
Без цяжкой людзкое працы.

Пару дзён як сон прайменалі.
Вадзянік дзяўчыну госьціць;
Для яе іграюць хвалі —
У ракавіны звонам звоняць.

У вокнах пэрлы цудна зьяюць,
І раскошныя тканіны
Рыбкі срэбныя сплятаюць
Для яе з зялёнай ціны.

Карагод за карагодам
Для яе вядуць русалкі —
То як рыбкі шпаркім ходам,
То нясуцца лётам палкім.

Льюцца песьні зданьнем, снамі
То вясёла, то так сумна,
Звоняць срэбнымі званамі,
І гульня ідзе за гульняй.

Вадзянік—князевіч дзіўны
ад яе і не адходзіць:
Закаханы, пры дзяўчыне
Ноч зганяе, дзень праводзіць.

І Зязюля пакахала
Хлопца пекнага, як сонца,
Але толькі сумавала —
Сумавала прост бяз конца

Па сваёй старэнькай матцы,
Што яе узгадавала,
Па пахілай, нізкай хатцы,
Дзе дні-ночы спаганяла.

А калі князевіч песьціў,
Дык журылася пацiху,
Што ёй хочацца нарэшце
Глянуць на матулю крыху.

І тулілася агніста...
Аж дазволіў нечакана:
Захацеў зрабіць ўсе чыста
Для дзяўчыны, для каханай.

І на бераг з сьвітаньні
Плыні яснае сьцягою
Выйшлі ціха, быццам зданьні
З глыбыні яны удвое.

Хвалі пеніліся з шумам
Дый ірдзіліся вясёла,
Лес вітаў іх ціхім гулам,
Усё сьмяялася наўкола.

І князевіч наказаў ёй
Да яго хутчэй вяртацца;
Як вернецца, над вадою
—Якуб—тройчы адазвацца.

Ен тады на гэты словы
Выплыве вужом агромным,
Забярэ яе нанова
У цудны свой палац падводны.

Хвалі пенай хлестанулі,
Дый князевіч згінуў згадкай.
Пасьпяшылася Зязюля
Да сваёй старэнькай хаткі.

Пра ўсё чыста расказала
Матцы моцна зьдзіваванай,
Дзе была і што спазнала,
Як яна была каханай.

Як вярнецца з паваротам,
Як ёй хвалі засьпяваюць,
Як русалкі карагодам
Яе вузноў прывітаюць.

Гэта ўсё пачулі сёстры.
Старшай злосьць душу спавіла,
І яна з сякерай вострай
Лесам цёмным пасьпяшыла.

Як да возера прыбегла,
Тройчы клікнула Якуба;
Ен вужом зьявіўся сьмела,
А яго чакала згуба...

Са зьмяіным звонам-зыкам
Толькі бліснула сякера —
І кроў плямаю вялікай
Паплыла па плыні шэрай...

Сабралася ўжо Зязюля
Да князевіча вяртацца;
З плачам правяла матуля—
Нехацела расставацца.

Дый пайшла сабе дзяўчына
На даўно знаёмы бераг
Сьцежкі вузкаю тканінай,
Мхамі, праз цьвітучы верас.

І прыйшоўшы доўга звала,
А Якуба—ані сьледу!
Рэха толькі паўтарала,
Кліч разносіла па сьвету.

З жалю і з тугі агромнай,
Птушкай сталася Зязюля;
Птушкай лётае бяздомнай,
Кліча сумная Якуба.

А. Б.

Вільня.

На разбраенчай канфэрэнцыі.

Адсутнасьць Нямеччыны, як адчувае большасьць дэлегацый, робіць працу канфэрэнцыі блізу бязмэтнай: бо-ж Нямеччына, асабліва ў яе сучасным палітычным стане, лічыцца большасьцяй дзяржаваў галоўнай пагрозай міру ў Эўропе. Дык пасьля двухдзённых нарадаў кіруючыя канфэрэнцыяй дзяржавы прыпынілі працу канфэрэнцыі і распачалі пабочныя нарады з прыбыўшымі ў Жэнэву на сэсію Лігі Нацыяў нямецкімі дыплёматамі—ў справе паразуменьня.

Як даносяць з Жэнэвы і з Лёндану, англійскі ўрад, выслаўшы да Нямеччыны вельмі становучую ноту, каторая адкідае нямецкія імкненьні да аднастароннай зьмены Вэрсальскага трактату ў галіне збраеньняў, фактычна націскае на Францыю, каб тая пайшла на нейкі кампраміс з Нямеччынай, прызнаўшы ёй хаця-б толькі „маральнае раўнапраўе“ ў збраеньнях. З другога боку, англійскі ўрад прапануе, каб Нямеччына згадзілася не выкарыстываць фактычна гэтага „маральнага“ права, пакуль канфэрэнцыя не апрацуе роўныя (?), ці правільней: прапорцыянальна-справядлівыя для ўсіх нормы і лічбы збраеньняў. Інакш, як піша англійская прэса, канфэрэнцыя ня выйдзе з стану паралiжу, у якім апынулася ў выніку байкоту з боку Нямеччыны.

Нямецкі ўрад заявіў, што будзе чакаць паўторнага запрошаньня на канфэрэнцыю на падставе раўнапраўя ўсіх дзяржаў і ня будзе адказываць на англійскую ноту дый устрымаецца ад учасьця ў канфэрэнцыі. Нямецкая дэлегацыя пагражае навет **байкотам агульнага збору Лігі Нацыяў і — поўным выхадам з складу Лігі**, калі дамаганьне Нямеччыны ня будзе споўнена. Лёс канфэрэнцыі такім чынам, як піша англійская прэса, апынуўся ў руках Эрыё, якому „Таймс“ радзіць „кіравацца здаровым розумам дый не адмаўляць Нямеччыне таго, да чаго Францыя можа быць пасьля прымушана пад націскам правакацыі“... Тым балей, што Эрыё ня мае поўнага падтрыманьня для свайго апору проці страшэнна небясьпечных нямецкіх дамаганьняў навет у сваіх партыйных сяброў. Яго апор падтрымліваюць цалком усе яго міністры дый старыя правадыры радыкальнай партыі, ня кажучы аб партыях направа. Але блізу уся партыйная радыкальная моладзь рашуча націскае на яго ў кірунку уступак нямецкім дамаганьням!

Ці Амэрыка падтрымае францускі ўрад даканца—пры кампрамісных настроях у Лёндане, так сама сумліўна. Дзеля таго трэба думаць, што нейкі кампраміс будзе знойдзены, і Нямеччына, пасьля новага чарговага пасьпеху, хаця й ня поўнага, прыйме ўчасьце ў далейшых працах канфэрэнцыі. Але ці з гэтых працаў выйдзе запраўды нешта паважнае, гэта—зусім іншая рэч. Падзеі на Далёкім Усходзе залішне красамоўна кажуць аб праціўным.

Лоўкі ход Нямеччыны.

Калі-б Нямеччыне ўдалося дабіцца свайго на разбраенчай канфэрэнцыі, дык пасьля скасаваньня фінансава-гаспадарчых цяжараў (адшкадаваньняў) і ваенна-палітычных гарантыяў (абмежаньне стану збраеньня)—ад Вэрсальскага трактату фактычна асталіся-б толькі тэрытарыяльныя (зямельныя) страты Нямеччыны, дзеля звароту якіх яна якраз і дамагаецца цяпер раўнапраўя ў збраеньнях і права на адбудаваньне даваеннай баявой сілы. Дык вось, — як раз у часе нарадаў канфэрэнцыі,—нямецкі ўрад наладзіў вялікія манэўры на Усходзе, якія мелі мэтай даведацца і пераканаць замежных ваенных фахоўцаў, а праз іх і палітыкаў, што пры сучасных абмежаньнях у збраеньні: пры трактатовай забароне Нямеччыне мець рожнага роду новачасныя ваенныя прылады, як танкі, маторныя тракцыя, ваенныя аэрапляны, цяжкая артылерыя і інш., „усходняя армія“ (польская), маючы ўсе гэтыя прылады, можа навет пры лічбова слабейшых сваіх сілах зламаць апор бароначай Бэрлін нямецкай арміі, прарваць абаронны пас уздоўж ракі Одры, які гэтак траціць усялякую вартасьць, і—заняць сталіцу Нямеччыны...

Палітычная мэта манэўраў—зусім ясная. Яны павінны былі пацьвярдзіць тое, аб чым нямецкія дзяржаўнікі казалі на канфэрэнцыі: безбароннасьць Нямеччыны ад усходу пры існаваньні мілітарных абмежаньняў Вэрсальскага Трактату.

Разрухі безработных у Англіі.

У адным з найвялікшых фабрычных раёнаў Англіі (Лівэрпульскім) адбыліся масавыя дэманстрацыі безработных, якія мелі нябывала жорсткі крывавы характар і скончыліся чысьленымі ахвярамі. Аграмадны натоўп работнікаў даў рад запраўдных баёў паліцыі, якая пускала ў ход аружжа. Але, ня гледзячы на шматлікія арышты, забурэньні ў лівэрпульскім і біркенхэдскім раёнах ня спыніліся. У расхваляваныя раёны падцягнена шмат паліцыі.

Як ведама, лічба безработных у Англіі дайшла блізу да трох мільёнаў...

Новы ўрад у Швэцыі.

Новы ўрад у Швэцыі складаецца цалком з сяброў сацыял-дэмакратычнай партыі; на чале яго стаіць б. міністар нацыянальнай абароны Гансон.

ХРОНІКА.

— **Палітычны працэс у Баранавічах.** Навагрудзкі акружны суд на выезднай сэсіі ў Баранавічах засудзіў за проці-дзяржаўную дзеяльнасьць цэлы рад акалічных сялян, а паіменна: жыхараў вёскі Сіняўская Слабада, Дэрэўнянскае гміны, Васілеўскага Барыса—на 6 гадоў цяжкое турмы з пазбаўленьнем правоў, Балабановіча, Парэцкага і Тарасевіча — на 4 г. кожнага; жыхараў вёскі Малая Обрына, Турэцкае гм., Пешку Аляксандра і Пагадзенку Аляксея—на 6 гадоў кожнага; жыхараў Лядзкае гм. Цабу Аляксея (в. Лядкі) —на 6 гадоў, Буську (в. Лядкі) і Цабу (в. Пагарэлкі)—на 4 гады кожнага; жыхараў вёскі Чыжэва, Турэцкае гм., Сврыта (?), Кергетаў Яна, Міхала ды Уладзімера, Галецкіх Яна ды Уладзімера, Смалянку Мікалая, а таксама жыхара вёскі Даўгінава Буя Пётру — на 5 гадоў кожнага. Усяго 17 асоб, разам на 84 гады. Прозьвішчы падаем паводле віленскага „Слова“.

— **Падпал двара Мечыславова.** Надовячы згарэў да-тла з усімі будынкамі і ўсім ураджаем двор Мечыславов, Груздоўскае гміны. Паліцэйскае дазнаньне сцьвердзіла, што пажар узьняўся ад падпаленьня. На гэтай падставе паліцыя заарыштавала двух акалічных жыхараў, думаючы, што яны маглі гэта зрабіць. Справа аддана падпракурору ў Глыбокім.

— **Неўраджай грыбоў.** У зьвязку з сёлетнім неўраджаем грыбоў цана на іх значна ўзрасла. Віленская грыбасушылка, якая вывозіла заграніцу ў сярэднім каля 50.000 кіляграмаў грыбоў у год, ня здолее кінуць на замежны рынак, ня гледзячы на вялікі попыт, больш паловы гэтай колькасьці. Чысьленыя ў нашым краі гуртоўні грыбоў так сама ня здолеюць здаволіць навет польскі рынак. Дзеля таго той, хто набраў сёлета грыбоў, можа на гэтым добра зарабіць.

— **Эпідэмія тыфусу.** У Вільні, як і ў паветах Віленска-Троцкім, Дзісьненскім, Браслаўскім і Сьвянцянскім, ізноў выбухла эпідэмія брушнога тыфусу; захварэўшыя лічацца дзесяткамі.

Корэспондэнцыі.

Кс. Бародзіч „за работай“.

(Дзісеншчына).

Усе ў Дзісеншчыне памятаюць „працу“ вядомага чалавеканенавісьніка ксяндза Бародзіча. Гэты ксёндз у свой час ламаў крыжы праваслаўных, руйнаваў праваслаўныя капліцы, выкідаў з магіл нябожчыкаў і т. д. Дайшло да таго, што ў Леанполь змушаны быў у свой час выехаць ваявода, каб зьліквідаваць канфлікт, выкліканы гэтым дзікім кзяндзом. І запраўды нейкі час было спакойна: згінуў гдзесь Бародзіч, і ўсё было добра. Аж 18-га гэтага верасьня пры капліцы ў Бабалёве зьявіўся ўзноў Бародзіч і сказаў казаньне, ў якім называў усіх некатолікоў „быдлём“, а крыж іншых хрысьціян—„чартоўскім“. Праклінаў усіх тых, хто не пяройдзе ў каталіцтва, аж да сёмага пакаленьня. Прызываў да барацьбы з праваслаўнымі, як з „бальшавікамі“. Паліцыя, прысутная пры гэтым, на ўсе гэтыя дзікія прызывы зусім чамусь не рэагавала, дык ён лаяўся, як-бы на рынку. Словам, калі дазволіць улада і далей так прамаўляць гэтаму асабліваму „ксяндзу“, то мусіць узноў прыдзецца выяжджаць ваяводзе, каб ліквідаваць тое, што ён пасее. А нічога ня вінныя людзі за яго будуць пакутаваць у турме за procізаконныя выступленьні, на якія гэты дзікун іх падбівае, карыстаючыся іхняй цемнатой.

Схамянецеся, браты! Памятайце, што вы ўсе—і каталікі, і праваслаўныя, — сыны таго-ж самага беларускага народу, дзеці аднае маткі—Беларусі. Не давайце послуху заклікам да ненавісьці, бо-ж не таго вучыў Хрыстос, іменьня Каторага надужывае гэты дзікун!

Каталік.

Спэкулянт на мужыцкай бядзе.

(З Дзісьненшчыны).

Вясной гэтага году на стражніцу ў Алешчанцы прыехаў будаваць студню нейкі інж. Сьцяпан Осталоўскі. Гэты пан спачатку кідаўся грашыма і плаціў за падводу ці за яду. Відзячы ўсё гэта і ведаючы, што будуе ён студню за грошы ўлады, ўсе пайшлі да яго на работу, тым болей, што ён абяцаў плаціць па атрыманьні грошаў ад улады. За студню яму заплаціў Урад штось, як кажуць сяляне, каля 30—40 тысячаў. Працавалі дзесяткі людзей блізу ўсё лета. Але, калі работа прыхадзіла к канцу, згінуў наш пан інжынер, пакінуўшы нейкага тэхніка, каторы закончаную студню і здаў войску. Сяляне пачалі раскапываць, куды згінуў інж. Осталоўскі?. Па нейкім дадзеным даведаліся, што ён гдзесь каля Вільні купіў на імя сваёй жонкі ці сваячкі вялікі маёнтак і цяпер спакойна жыве. Цікава, што такім спосабам будаваў ён усе студні блізу на ўсей усходняй граніцы Рэчыпаспалітай, нігдзе цалком ня плацячы сялянам за работу. Пісалі сяляне і да інспэктара працы ў Вільню, каб затрымаў для іх грошы ў Давудзтве вайсковым, але нічога з гэтага ня вышла. Спачатку інспэктар пісаў, што грошы ёсьць і што ён іх затрымае, а пасьля напісаў, што грошаў няма і што трэба, каб сяляне падалі ў Суд. Адным словам—справа цёмная, і трэба было-б, каб у гэтую справу ўнікла Улада і з свайго боку пацягнула да адказнасьці гэтага пана інжынера.

Дзісенчук.

Усячына.

Колькі людзей ёсьць на сьвеце.

Статыстычны гадавік Лігі Народаў з бягучага году падае найнавейшыя дадзены адносна колькасьці людзей, пражываючых па ўсей зямной кулі. Агулам на ўсім сьвеце жыве больш двох міліярдаў людзей (дакладна: 2 міліярдь, 12 міліёнаў, 800 тысяч чалавек).

Агульны прырост людзей ў параўнаньні з лічбамі з мінул. году дасягнуў 20 міліёнаў.

З усіх часьцей сьвету найбольш людзей мае Азія (больш, чым міліярд). Далей ідзе Эўропа з 506 міліёнамі людзей (у мінулым годзе было 498 міліёнаў)

Амэрыка мае агулам 252 міліёны людзей, з якіх 134 міліёны жыве ў Паўночнай Амэрыцы, 83 міліёны ў Паўднёвай Амэрыцы і 35 міліёнаў у Сярэдняй Амэрыцы.

Найвялікшы прырост людзей у Эўропе выказваюць: СССР, Польшча і Гішпанія. Англія і Нямеччына застаюцца бяз зьмен, тагды як Францыя ў сёлетн. годзе мае на паўміліёна больш, чым у мінулым. Неспадзяваным і, можна сказаць, дзіўным застаецца факт, што Італіі у якой, як вядома, Мусаліні ўсякімі спосабам, прапагуе прырост нясяленьня, выказала ў сёлетнім годзе зьмяншэньне аж на 406 тысячаў чалавек. З краін Амэрыкі найбольш прыбыло ў Паўночн. Злучаных Штатах, Канадзе і Бразыліі.

Рэдактар-выдавец: М. СІНЯУСКІ. Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая вул. 22